

HET FRIESE VELD

REGENWULPEN TELLEN MET MEINTE ENGELMOER

foto: Sietske Rintjema

Op zaterdagavond 29 april treffen we om 18:30 uur Meinte Engelmoer op de Zeedijk, even ten oosten van Holwerd, bij zomerpolder 't Schoor. Het is de bedoeling dat we gaan meehelpen met de jaarlijkse regenwulpen-telling. Ondertussen neem ik de kans te baat om Meinte een interview af te nemen voor Twirre.

Regenwulpen-tellingen worden sinds 1997 jaarlijks uitgevoerd rond 1 mei, tijdens de piek van de slaaptrek naar het Wad. Eerder waren er al wel individuele slaaplaatstellingen gedaan, bijvoorbeeld op het Dwingelderveld. Dat het Wad geleidelijk aan belangrijker werd voor Regenwulpen als slaapplaats tijdens de opvetperiode voor de trek werd na die tijd bekend. Leo Zwarts, Anne-Marie Blomert en Piet Zegers hebben eind jaren '80 slaaptrek geteld op Oost-Holwerd en kwamen tot aantallen van 20-30.000 slapende Regenwulpen rond begin mei. De Wadvogelwerkgroep heeft het daarna uit nieuwsgierigheid een paar keer gedaan en vanaf 1998 is het min of meer traditie geworden om ieder jaar in het begin van mei op de zeedijk te staan en Regenwulpen te tellen! Om de kilometer staat een teller op de Zeedijk tus-

sen Wierum en zo ver mogelijk naar het westen toe. De dijk is opgedeeld in telvakken, waar tussen 18:30 en 21:30 uur alle overvliegende groepjes Regenwulpen; maar ook meeuwen en andere soorten worden geteld.

Tijdens piekjaren werden er op die manier in totaal zo'n 8.000 Regenwulpen geteld, maar de laatste jaren is sprake van een neergaande tendens, met enkele jaren geleden een dieptepunt van nog slechts 1.800 Regenwulpen. Vorig jaar zat het aantal gelukkig weer tegen de 3.000 en ook dit jaar lijkt de telling eenzelfde aantal te hebben opgeleverd.

Meinte is de hele dag al op pad geweest, zo blijkt; hij heeft een broedvogelronde gelopen op het Noarderleech. Hij laat ons de kopie van een luchtfoto zien waarop alle territoriale waarnemingen

staan ingetekend; de hele kaart staat vol, tsjonge, wat een leven! De Veldleeuw-erik blijkt het 'bûtendyks' prima te doen, ook op de kwelders. Jaren geleden had Meinte dit niet verwacht. Het leek hem helemaal geen geschikt biotoop, maar blijkbaar hebben vegetatiestructuur en insectenrijkdom de soort over de streep getrokken, in combinatie met de binnendijks steeds slechter wordende condities. Een belangrijk gegeven, nu bekend is dat de Veldleeuw-erik in Nederland sinds begin jaren '70 met liefst 90% is afgenomen en inmiddels op de Rode Lijst staat.

De Regenwulpen die we ter hoogte van Ternaard tellen foerageren waarschijnlijk op de graslanden rond Damwoude, Dokkum en omgeving. Vanaf een uur of acht komen de eerste individuen en kleine groepjes over, met het kenmerkende

“djudjudjudju”. Je moet ook maar op het idee komen die beesten te gaan tellen. Meinte vertelt van een vrijwilliger die in Ternaard woonde en hier al jaren 's avonds in april en mei het fenomeen van overvliegende groepjes Regenwulpen had waargenomen, maar er altijd van uit was gegaan dat dit overal zo was! We mijmeren weg bij de gedachte dat deze Regenwulpen dag in dag uit, jaar in jaar uit naar het Wad komen om te slapen. Onderweg over dorpen en steden vliegend, terwijl duizenden mensen nietsvermoedend hun krantje lezen of tv kijken...

Meinte en Joke hebben twee zonen, Klaas en Wiebe, die inmiddels beiden studeren en het huis uit zijn. Ondanks het feit dat het hiermee thuis wel een stukje rustiger is geworden, bekent Meinte enigszins beschaamd dat hij naast zijn werk en de (wad)vogels niet of nauwelijks aan andere hobby's toekomt. Lezen vindt hij de moeite waard, maar als je tegenwoordig eenmaal door de stapel vakliteratuur heen bent, is er nauwelijks nog tijd of energie om ook nog eens een roman te lezen.

In relatie tot zijn werk ziet Meinte dit als een groeiend probleem. Er worden prima onderzoeken gedaan en waardevolle rapporten en artikelen geschreven, maar als beheerders en beleidsmakers niet de tijd hebben de conclusies en aanbevelingen zorgvuldig door te lezen, dan komt

Meinte aan het tellen
foto: Sietske Rintjema

Het wad ter hoogte van Ternaard tijdens de regenwulpentelling. Foto: Romke Kleefstra

het rendement van dergelijk werk helaas niet goed voor het voetlicht.

In de jaren '60, o.a. tijdens zijn studie biologie, heeft Meinte zich behoorlijk intensief met libellen en planten bezig gehouden, maar daar is momenteel weinig meer van over. Hij is bezig met een promotieonderzoek naar het belang van het Wad voor allerlei soorten doortrekkende steltlopers, maar vindt helaas de tijd niet om dit onderzoek af te ronden. Niettemin vertelt hij nog steeds met veel enthousiasme over diverse te onderscheiden populaties en hun specifieke gedrag, de verschillen tussen het gebruik van de vastelandskust en de eilanden, jonge en volwassen vogels, korte of lange verblijven...

Er lijken nogal wat Kieviten buitendijks rond te hangen, die (nog) niet aan het broedproces deelnemen. Misschien dat dit deels te maken heeft met het koude voorjaar. Er ontstaat een beschouwende discussie over de toekomst voor de weidevogels in Fryslân. Meinte is hoopvol gestemd ten aanzien van agrarische natuurverenigingen die bereid zijn enige inspanning te leveren voor vogels en andere planten- en diergroepen. Volgens hem is het belangrijk dat er gezonde ambitie in het weidevogelbeleid wordt gelegd. Daarbij mag de lat best hoog liggen;

anderzijds moeten de gestelde aantallen en doelen ook realistisch blijven.

Ook de ganzen komen ter sprake. “Weet je dat Rotganzen soms ook pieren eten?” merkt Meinte tussendoor op. “Ehm, nee... nooit geweten!” Zowel de Rotganzen als de Brandganzen lijken steeds langer in Nederland te blijven voordat ze naar de broedgebieden vertrekken. Natuurlijk is hierbij onderscheid in de dieren die verder weg trekken of dichterbij broeden. Er moet een soort ‘efficiency-moment’ zijn, waarbij de dieren voldoende energie hebben opgevet en ook nog genoeg tijd hebben om jongen groot te brengen. “De vertrekconditie hier bepaalt in grote mate het broedsucces elders”, aldus Meinte. Jouke Prop heeft in ieder geval laten zien dat het vezelrijkere kweldergras voor de ganzen doeltreffender is dan het lange, eiwitrijke ‘supergras’ binnendijks.

Al tijdens zijn studietijd ontmoette Meinte brandganzeneskundige Bart Ebbing, die toen (eind jaren '60) onderzoek deed naar de circa 3.000 Brandganzen die in de Bantpolder foerageerden. Dat waren destijds alle Brandganzen die Nederland aandeden. Tegenwoordig zit de populatie rond de 500.000! Meinte ziet dit als een groot succes voor deze vogelsoort.

Vanaf het Wad komt een groepje ‘Goud-

plevieren over ons heen vliegen die hun naam eer aandoen: de ondergaande zon weerschijnend op de buikveertjes onder de zwarte borst. Wat een mooie beesten!

Al sinds begin jaren '70 is Meinte actief voor de Wadvogelwerkgroep, en wat héét actief. Hij was in 1971 één van de medeoprichters van deze werkgroep. De aanleiding destijds was de discussie over de nieuwe deltadijk. Het risico bestond dat de buitendijkse zomerpolders en kwelders binnen de nieuwe zeedijk zouden worden gevoegd. De Wadvogelwerkgroep wilde met tellingen en cijfers feitelijk aantonen hoe belangrijk dit buitendijkse gebied voor vogels is. En met succes! Uiteindelijk kwam de deltadijk op dezelfde plaats te liggen als waar de oude zeedijk op dat moment al lag. Er werden allerlei tellingen georganiseerd waarbij meer en meer enthousiaste vrijwilligers betrokken raakten. Niet zelden was Meinte ook degene die uiteindelijk de verzamelde gegevens invoerde in de computer en verwerkte tot artikelen en/of rapporten. Nadat de activiteiten van de werkgroep een beetje waren ingezakt probeerde Meinte de werkgroep vanaf halverwege de jaren '90, samen met onder meer Johan Taal, Robert Kuipers en Jaap Feddema, weer nieuw leven in te blazen. Met de internationale Wadvogelkarteringen en de coördinatie door SOVON kreeg één en ander meer structuur en allure, waardoor vrijwilligers weer gemotiveerder raakten. Na een bestuursperiode van zo'n acht jaar was het in 2005 tijd om de fakkel over te dragen aan nieuwe mensen. Dirk Hiemstra, Henk Hiemstra, Jaap Feddema, Jacob Hanenburg en Marit Heegstra trekken momenteel de kar. "Het is prima geweest dat er nieuwe mensen in het bestuur zijn gekomen", zegt Meinte. "Nu al zie je dat nieuwe ideeën de club weer een impuls kunnen geven".

Ik vraag Meinte naar de toch behoorlijk grote sprong die hij heeft gemaakt toen

Regenwulpen in het vizier

foto: Sietske Rintjema

hij vier jaar geleden voor de provincie ging werken op het Bureau Natuurmonitoring, "van veldman en actievoerder in de jaren '70 naar ambtenaar, heb je je draai hierin gevonden?"

"Ja", zegt hij, "ik ben tevreden en gelukkig met mijn werk en leven, maar nog wel ook steeds zoekende naar verbeteringen, met name in relatie tot het werk. Bij adviesbureaus was ik gewend als deskundige te worden geraadpleegd. Als ambtenaar moet je altijd zoeken naar oplossingen, rekening houdend met veel meer dan één belang. Mijn deskundigheid is daarbij van ondergeschikt belang en dat was wel even wennen. Momenteel zijn we bezig met twee grote en mijns inziens nuttige projecten: het in kaart brengen van de 'milieutekorten' in de voor 2018 in Fryslân te realiseren ecologische hoofdstructuur en de 'digitale natuuratlas' van de provincie. Als we die beide zaken straks klaar hebben, dan zal ik wel een voldaan gevoel hebben."

Het is een fascinerend fenomeen, kleine groepjes roepende Regenwulpen, die naarmate de avond vordert steeds lager over komen vliegen. De piek is hier rond

een uur of negen. In totaal tellen wij deze avond ongeveer 140 dieren, zo blijkt later in het Holwerder Veerhuis, waar de gegevens van alle tellers tegen tien worden verzameld. Ook dit jaar zijn er in totaal weer rond de 3.000 Regenwulpen geteld. Johan Taal vertelt me later tijdens de nazit dat hij de beesten wel eens heeft geobserveerd vanaf hun foerageerplaatsen om het tijdstip van vertrek naar de slaapplek vast te stellen. Het bleek dat dit een vast aantal minuten voor zonsondergang was. Blijkbaar weten de dieren precies hoeveel tijd ze nodig hebben om naar hun veilige slaapplek te vliegen.

Al tijden probeert Romke Kleefstra de tellers te motiveren een artikel te schrijven over deze bijzondere en nog onbekende bevindingen. Ook ik gooi hier een balletje over op: wie werkt deze getallen eens uit tot een verhaal voor Twirre?

Na een warme kop thee en een goed gesprek in het Holwerder Veerhuis nemen we afscheid van Meinte. Morgen gaat hij samen met Joke een weekje op vakantie naar Duitsland. Even lekker iets anders doen!